

Isak Lekve

Havvind og norsk industri

Muligheter, utfordringer og løsninger

De Facto
Kunnskapssenter for fagorganiserte
Torggata 28, 0183 OSLO
isak.lekve@de-facto.no
www.de-facto.no

Forord

I denne rapporten presenteres en statusoppdatering for utbygging av havvind på norsk sokkel og industrielle ringvirkninger av dette, og er slik en delvis oppfølging av rapporten «Flytende havvind» som De Facto skrev for Manifests prosjekt «Grønn Industri 21» i 2020.

Rapporten starter med å si noe om betydningen av industri og potensialet i havvind. Videre følger en oppsummering av erfaringer med havvind på norsk sokkel, og en vurdering av i hvilken grad de pågående prosjektene vil gi ringvirkninger til norsk industri, før rapporten avslutter med å peke på utfordringer for norsk havvind, og politiske tiltak som kan løse disse.

Rapporten er skrevet på oppdrag for Industriaksjonen – en samling av fagforeninger som er opptatt av industriens vilkår i Norge.

Rapporten er utarbeidet av Isak Lekve i De Facto. Tusen takk for alle innspill og bidrag.

Bergen, 30. september 2024

Isak Lekve

De Facto

Innholdsfortegnelse

SAMMENDRAG.....	5
1. INDUSTRIENS BETYDNING OG MULIGHETENE I HAVVIND.....	7
1.1 PETROLEUMSINDUSTRIENS BETYDNING FOR NORGE.....	9
1.2 POTENSIALET I HAVVIND.....	14
1.3 HVA SOM STÅR PÅ SPILL.....	16
2. STATUSRAPPORT PÅ HAVVIND	19
2.1 OMSETNING OG SYSSELSETTING.....	19
2.2 HYWIND TAMPEN	20
2.3 TROLLVIND	21
2.4 AUKSJON PÅ SØRLIGE NORDSJØ II	22
2.5 KVALITATIVE KRITERIER PÅ UTSIRA NORD.....	23
2.6 STRUKTURELLE ENDRINGER	24
3. UTFORDRINGER OG TILTAK.....	27
3.1 PRISEN ER FOR HØY.....	27
3.2 TILDELINGSPROSESSEN GÅR FOR TREGT.....	27
3.3 DE STORE AKTØRENE ER BARE MÅTELIG INTERESSERT ...	30
3.4 REGJERINGENS STRATEGI.....	31
3.5 USIKRE RINGVIRKNINGER.....	32
3.6 SUBSIDER ER RISKY BUSINESS.....	33
3.7 VEIEN VIDERE.....	35

Sammendrag De Facto-rapport 2/2024

I denne rapporten presenteres en statusoppdatering for utbygging av havvind på norsk sokkel og industrielle ringvirkninger av dette. Den starter med å si noe om betydningen av industri og potensialet i havvind. Videre følger en oppsummering av erfaringer med havvind på norsk sokkel, og en vurdering av i hvilken grad de pågående prosjektene vil gi ringvirkninger til norsk industri, før rapporten avslutter med å peke på utfordringer for norsk havvind, og politiske tiltak som kan løse disse.

Den viktigste av de norske industrisektorene målt i eksportinntekter, skatteinntekter og arbeidsplasser, er olje- og gassindustrien, men når de globale klimagassutslippene skal reduseres ned mot null de neste 30 årene, vil denne uunngåelig bli mindre. Da må Norge føre en industripolitikk som gjør at dette skiftet blir en mulighet for ny industri, heller enn slutten på en eksisterende. Havvind kan da bli en nøkkelindustri, og basert på denne rapporten, anbefales følgende tiltak for å realisere dette:

- Tiltak 1: Tempoet i tildelingsprosessene må holdes oppe og helst økes for å få full effekt av skalaeffekter som kan redusere produksjonskostnadene.
- Tiltak 2: Utlysning av nye havvindområder i 2025 må gis raske konsesjonsløp for å sikre oppstart før 2030.
- Tiltak 3: NVE må opprustes slik at de kan konsekvensutrede flere områder raskere.
- Tiltak 4: Det må etableres en solid og forutsigbar finansieringsordning for videre tildeling, som ikke er gjenstand for politisk spill fra regjeringen.
- Tiltak 5: Staten må stille krav om at alle offshore petroleumsinstallasjoner skal være utslippsfrie gjennom elektrifisering innen 2035. Denne elektrifiseringen skal skje gjennom utbygging av havvind, hvor strøm fra land bare skal kunne virke som balansekraft når det ikke blåser.

- Tiltak 6: Oljeselskapene bør selv ta en vesentlig del av kostnadene med å bygge havvind for elektrifisering av olje- og gass installasjoner.
- Tiltak 7: Det bør etableres et hurtigspor for utvikling av havvind for å elektrifisere installasjoner i allerede konsesjonsbelagte olje- og gassutvinningsområder.
- Tiltak 8: Tildelingene fremover må skje ved kvalitative kriterier hvor bærekraftsmål, kvalitet, leveringssikkerhet og lokale ringvirkninger vektet høyt for å sikre at oppdrag går til norsk industri.
- Tiltak 9: For å sikre at en utvikler norsk teknologi og norsk leverandørindustri, skal 60% av verdiskapingen skje i Norge, med hovedvekt på løsningene Norge utvikler.
- Tiltak 10: Staten bør etablere et statlig havvindselskap etter mønster av etableringen av Statoil, som i hvert fall får andeler i lisenser på havvind, men helst også bygges opp til å bli en egen industriell aktør som kan drive utviklingen av havvind fremover, samtidig som profitten kanaliseres tilbake til fellesskapet.

1. Industriens betydning og mulighetene i havvind

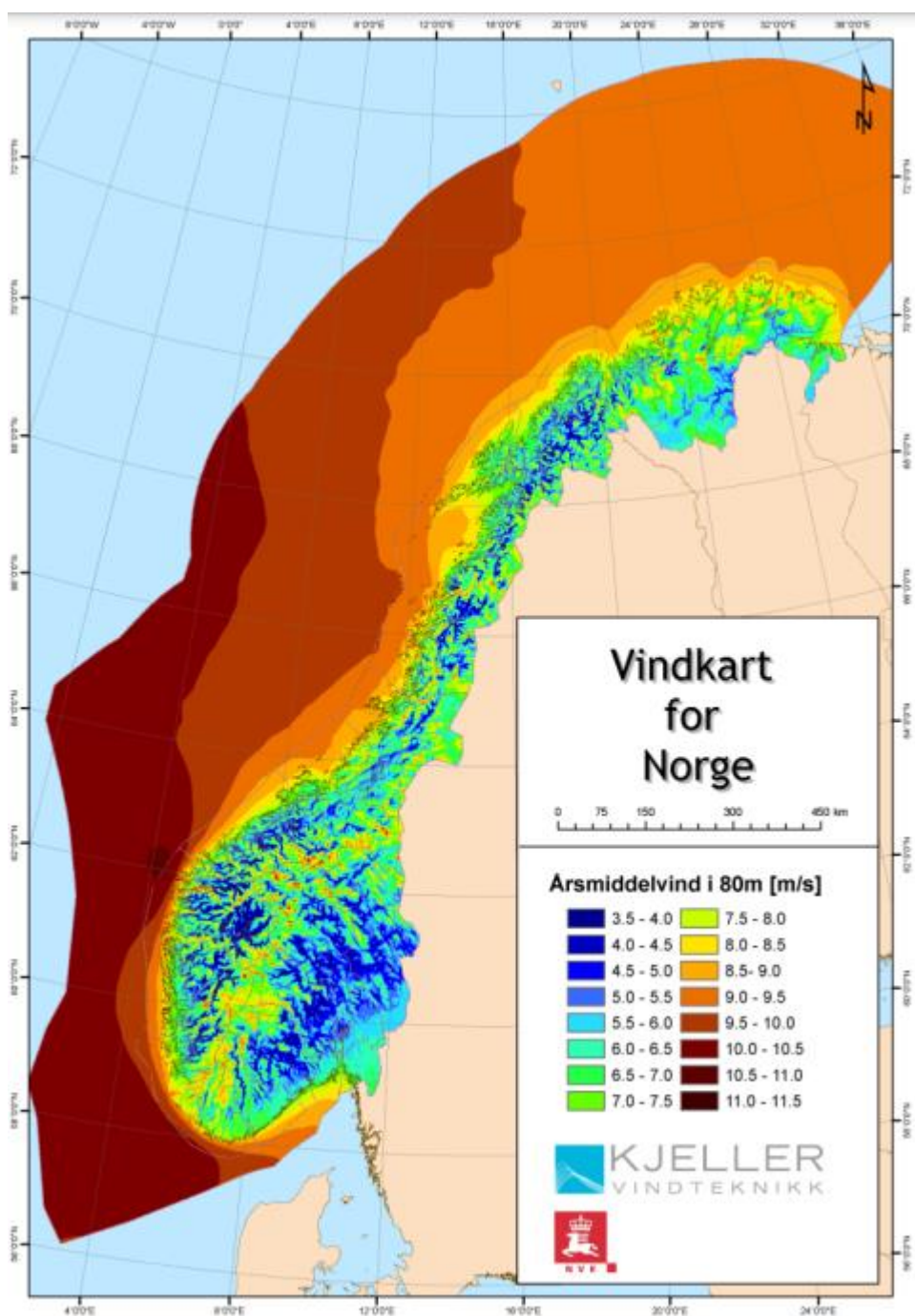
Det finnes ikke land med en avansert økonomi og omfattende velferdsstat som har kommet dit uten at egen industri utgjør en vesentlig del av økonomien. Industri bidrar som annet næringsliv selvsagt med arbeidsplasser, eksportinntekter og skatteinntekter. Men industrien har også en viktigere rolle. For i industrien foregår kunnskapsutvikling og innovasjon med utgangspunkt i konkrete produksjonsprosesser. Vesentlige deler av kunnskapsutviklingen i et samfunn har slik sitt opphav nettopp i industri – og sprer seg så til resten av samfunnet.

Slik blir det mulig å erstatte tungt, tregt og ofte helseskadelige arbeid med mer effektive og mer menneskevennlige arbeidsformer, og også offentlige virksomheter, helse-, utdannings- og omsorgssektoren nyter godt av utstyr og digitalisering som er utviklet i industrien.

Men industri spiller også en nøkkelrolle for den politiske utviklingen i et samfunn. Mens fagforeninger gjerne kan ha høy oppslutning i offentlig sektor, fører arbeidskamper der typisk til at tredjeparter rammes, og at myndighetene enklere kan gripe inn med tvungen lønnsnemnd – slik vi har sett utallige eksempler på de siste årene. I industrien derimot, vil arbeidskamper ramme arbeidsgivernes inntjening direkte, og nettopp derfor spiller fagforeningene i industrien en nøkkelrolle i arbeiderbevegelsens maktkamp mer generelt. Omfanget og typen av industri, spiller slik en avgjørende rolle for kvaliteten på menneskenes hverdag og mer generelt hvilket samfunn man bor i.

I Norge har industrien i stor grad vært bygd på høsting og utnyttning av naturressurser, hvor petroleumsnæringen - utvinning av olje og gass – står i en særstilling. Når verden fremover må fase ut olje og gass, vil det uunngåelig skape utfordringer for både norsk industri og det norske samfunn. Dette er imidlertid også en mulighet. Overgangen fra fossile til fornybare energikilder, krever utvikling av fornybare energiformer, og gjør slik andre typer naturressurser verdifulle – og Norge sitter på enorme vindressurser i Nordsjøen, Norskehavet

og Barentshavet. Her blåser det i gjennomsnitt fra 9 til 11 m/s over store deler av kysten. Det er vanlig å si at 10% økning i gjennomsnittsvindhastighet øker energiproduksjonen med 30 %.

Figur 1: Vindkart for Norge. Kilde: NVE 10/2009

Til sammenligning blåser det 8 m/s på de beste landområdene, så energiproduksjonen på de beste havområdene kan slik være nesten 95% høyere enn til lands.

Samtidig har Norge så godt som til alle tider vært verdensledende på skipsbygging og maritime næringer – og vi har den dag i dag både en av verdens største handelsflåter, og en rekke høykompetente verftsmiljøer langs kysten. Og særlig har vi gjennom olje- og gassvirksomheten fått en helt spesiell kompetanse på offshore industri.

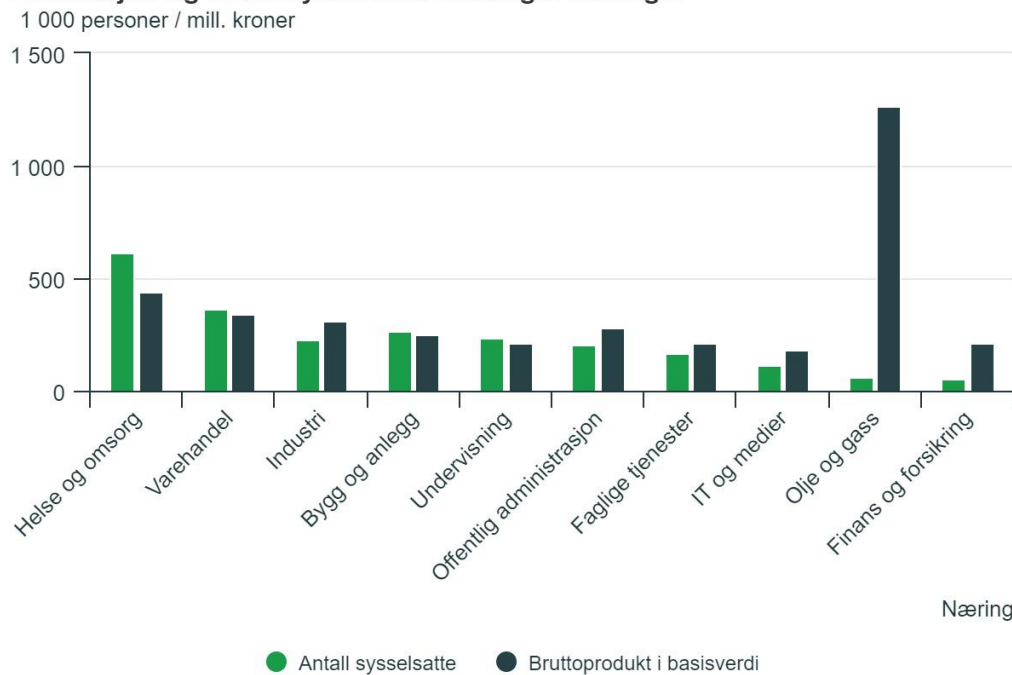
Havvind – eller vindkraft til havs – er dermed en industri som både svarer på tidens store utfordringer, samtidig som den benytter seg av Norges særegne konkurransefordeler. Den følgende rapporten vil nettopp ta for seg hvilke muligheter som ligger i industriell utvikling av havvind i Norge, hvilke utfordringer som står i veien, og hvordan en kan løse dette.

1.1 Petroleumsindustriens økonomiske betydning for Norge

Det generelle bildet er at fastlandsindustrien står for en mindre andel av nasjonalproduktet og sysselsettingen enn tidligere. Likevel er tilbakegangen mindre enn det ofte gis inntrykk av, ikke minst fordi en relativt stor andel av nedgangen skyldes outsourcing av vedlikeholds- og støttefunksjoner ved industrianlegg som skilles ut og gjør at de samme jobbene blir plassert hos underleverandører og slik skifter kategorisering fra «industrijobber» til «tjenestjobber». Dette gjelder renhold, kantinedrift, vakthold, regnskap og generell administrasjon, og mye mer. Men omfanget er uansett betydelig, og den synkende økonomiske betydningen av fastlandsindustrien, mer enn veies opp av den enorme økonomiske betydningen til petroleumsnæringen.

Som vi ser av figur 1, så utgjør den samlede sysselsettingen innen industri og olje og gass 286 100. Av disse jobber 154 100 innen petroleumsnæringen, som utgjør om lag 6 prosent av samlet norsk sysselsetting.

Produksjon og antall sysselsatte i utvalgte næringer

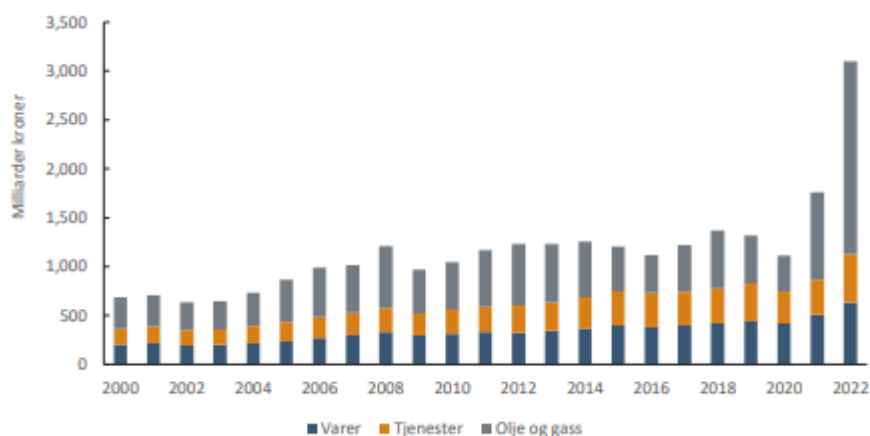

Kilde: Nasjonalregnskap, Statistisk sentralbyrå

Figur 2: Produksjon og antall sysselsatte i utvalgte næringer. Kilde: SSB.

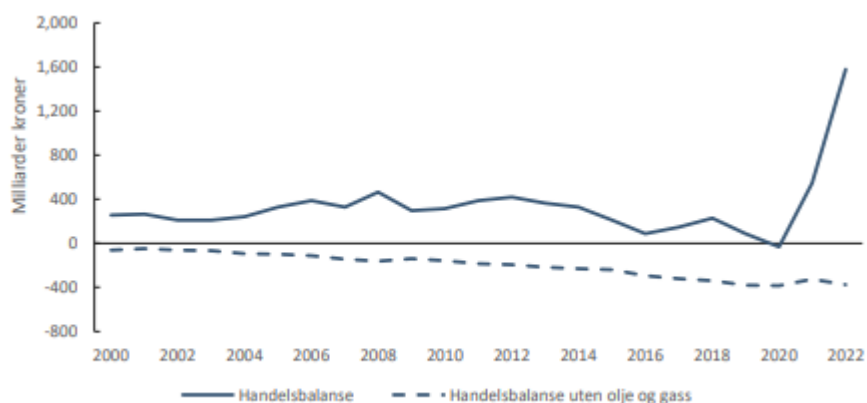
Når det kommer til produksjon, ser vi at industrien er den fjerde største næringen med 311 milliarder NOK. Olje og gass er imidlertid den suverent største med 1 265 milliarder. Vi ser at både når det kommer til produksjon og sysselsetting er petroleumsnæringen svært viktig for norsk økonomi.

Når det kommer til eksport, er petroleumsnæringen om mulig enda viktigere, og betydningen blir stadig viktigere. Mens eksporten av varer og tjenester er økende, har likevel det totale overskuddet på handelsbalansen blitt gradvis lavere frem til 2020, fra toppunkt på 460 milliarder i 2008 til 10,4 milliarder i 2020, før Ukraina-krigen sendte prisen på olje og gass til himmels i 2022.

Figur 3: Utvikling i norsk eksport fordelt på varer, tjenester og olje og gass i løpende norske kroner. Kilde SSB og Menon Economics.¹

Om en tar bort olje og gass fra handelsbalansen, ser vi imidlertid at den blir stadig mer negativ, og i 2022 kom den til -336 milliarder NOK.

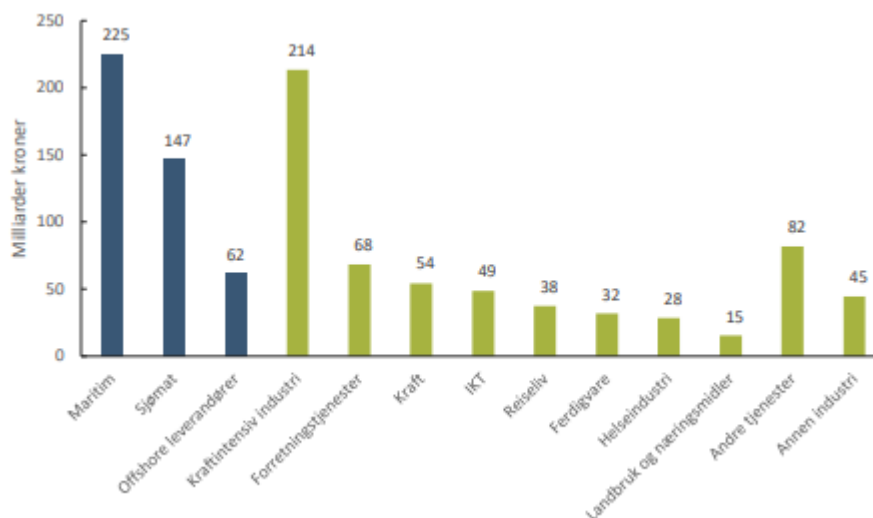
Figur 4: Handelsbalansen med og uten olje og gass. Kilde SSB og Menon Economics.²

Dette understreker igjen betydningen av petroleumsnæringen for norsk økonomi. I tillegg er det slik at leverandørindustrien, som er sterkt avhengig av

¹ Se Menon-publikasjon 79/2023 side 13.

² Se Menon-publikasjon 79/2023 side 16.

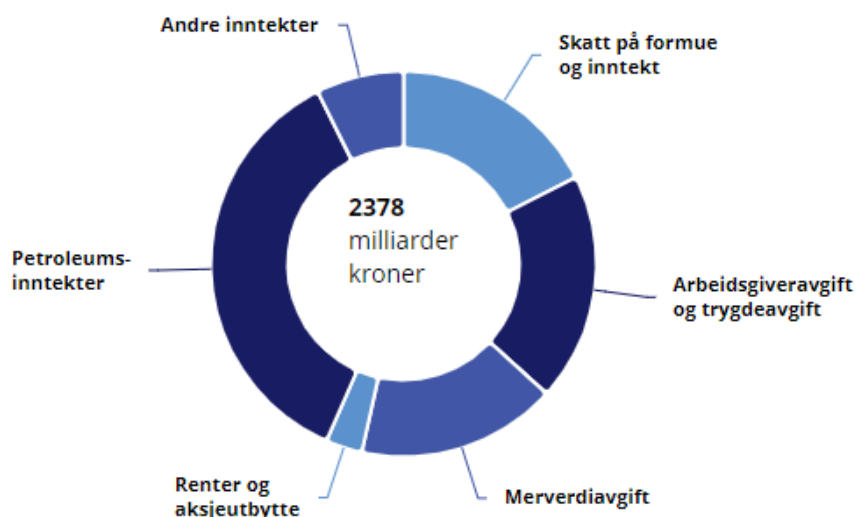
petroleumsnæringen, i seg selv også er en betydelig eksportnæring, som det fremgår av figur 5.

Figur 5: Norsk eksport utenom olje og gass i 2022 fordelt på hovednæringer. Kilde Menon Economics.³

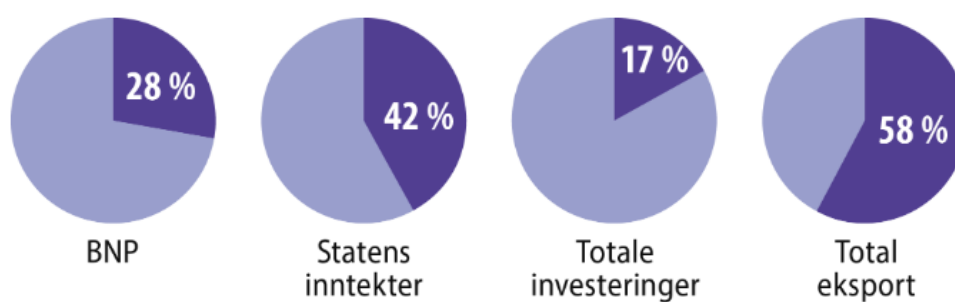
Også for de norske statsfinansene er petroleumsnæringen ekstremt viktig. For statsbudsjettet i 2024 var statens samlede inntekter på 2378 milliarder NOK. Av dette utgjorde statens samlede inntekter fra petroleumsvirksomheten 858,2 milliarder NOK, eller om lag 36 prosent. Uten petroleumsinntektene ville statsbudsjettet hatt et underskudd på 336,5 milliarder NOK.

³ Se Menon-publikasjon 79/2023 side 18.

Figur 6: Inntektene på statsbudsjettet, utenom lånetransaksjoner, i milliarder kroner.

Kilde: Finansdepartementet.

Figur 7: Petroleumssektorens andel av verdiskapingen, anslag for 2022. Kilde: Søkeldirektoratet og Finansdepartementet.

Vi ser at samlet sett, er petroleumssektoren ekstremt viktig for norsk økonomi. I et vanlig år utgjør petroleumssektoren om lag 30 prosent av norsk brutto

nasjonalprodukt, 40 prosent av inntektene, og nesten 60 prosent av eksporten, slik det fremgår av figur 7.

I tillegg kommer selvsagt den akkumulerte kapitalen i Statens pensjonsfond utland (oljefondet), som søndag 29. september 2024 beløper seg til 18 800 milliarder NOK.

1.2 Potensialet i havvind

Som det bør gå klart frem av foregående avsnitt – petroleumssektoren spiller en enorm betydning for Norge, og omstillingen bort fra fossile energikilder vil få store økonomiske konsekvenser. Det er selvsagt ingen enkelt næring som vil kunne komme i nærheten av å erstatte petroleumsnæringen. I stedet må et mangfold av næringer bygges opp for å kunne overta petroleumsnæringens betydning for arbeidsplasser, eksportinntekter og skatteinntekter.

Men selv om alle er enige om at petroleumsnæringen på sikt må fases ut, betyr ikke det at all olje- og gassrelatert industri må legges ned. Leverandørindustrien, som i dag leverer olje- og gassrelaterte produkter og tjenester til oljeselskapene (og derfor hovedsakelig regnes inn under olje og gass hos SSB), omsatte for 374 milliarder i 2020⁴, og har kanskje om lag 80 000 årsverk. Et hovedmål med utvikling av havvind, må være at **så mange som mulig av de som i dag jobber med oljerelatert leverandørindustri, i fremtiden vil kunne jobbe med ulike typer fornybarnæringer**. Havvind er slik en potensiell industri som både svarer til tidens store utfordringer – overgang til nullutslippssamfunn - og bygger på de særegne konkurransefordelene vi har i Norge, med store vindressurser og en unik kompetanse på offshore industriutvikling.

⁴ Se <https://www.norskpetroleum.no/utbygging-og-drift/leverandorindustrien/>

En skiller mellom to hovedformer for havvind. Bunnfast og flytende. Bunnfast er som navnet tilsier vindkraftinstallasjoner som er festes til havbunnen, mens flytende havvind i stedet festes til flytende konstruksjoner.

Norge har som nevnt erfaring, teknologi og kompetanse for å ta markedsandeler innen havvind. Det gjelder på bygging av fundamenter, kabler, kraftoverføringssystemer, omformere, installasjon, og bygging og drift av fartøy til vedlikeholdsoppgaver, og Norge har også verft og havner som kan gjøre dette enklere.

Når en skal beregne fremtidig potensial ved havvind, er det særlig to tall som er viktige. Det første er størrelsen på det totale globale markedet for havvind. Det andre er norske selskapers andel av dette. Tallet på mulige årsverk utledes så typisk av dette, med utgangspunkt i forholdstallet mellom brutto omsetning og «kompensasjon for arbeidskraft». I tillegg er det relevant å skille mellom det norske og internasjonale markedet, ettersom geografisk nærhet vil være et konkurransefortrinn særlig på de tyngre elementene.

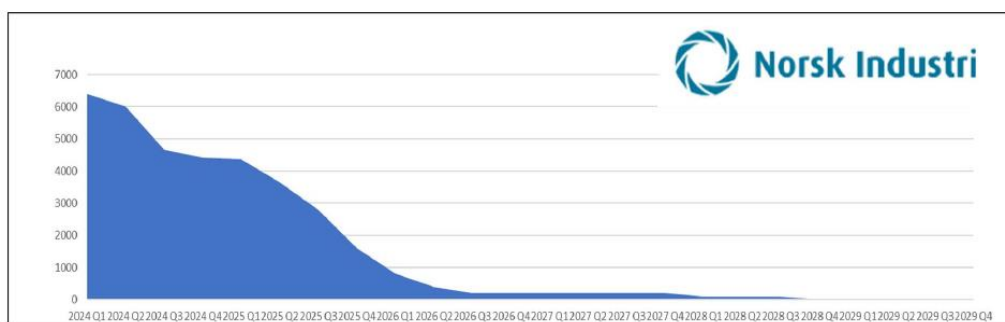
Basert på disse faktorene, kan en beregne et øvre og nedre anslag for verdiskaping og norske årsverk. Menon har for perioden 2020-2050 for eksempel estimert at et nedre anslag vil gi 18 milliarder i verdiskaping og 19 300 årsverk, men 117 milliarder og 128 400 årsverk i et høyt anslag. Begge anslagene er bare for flytende havvind.

Disse tallene vil åpenbart variere sterkt med størrelsen på det totale verdensmarkedet for havvind, som er utenfor norske politikeres kontroll, og må derfor tas med en klype salt. Tallene synliggjør likevel differansen mellom en vellykket utvikling og mindre vellykket utvikling, og slik hva som ligger i potten for en vellykket norsk klima- og industripolitikk. En slik politikk er også grunnlaget for Sintefs optimistiske estimat på nesten 50 000 norske årsverk i tilknytning til bunnfast og flytende havvind i 2050. og det mest optimistiske anslaget fra en senere Menon-rapport, som predikerer et *potensial* på 52 000

årsverk i 2050.⁵ Lykkes en aktiv klima- og industripolitikk med å hente ut dette potensialet, vil havvind bli en stor og betydningsfull næring i norsk økonomi.

1.3 Hva som står på spill

Vi ser altså at petroleumsindustrien gir helt spesielle ringvirkninger til det norske samfunnet, og at havvind er en av de mulige fremtidsnæringene som har best forutsetninger for å videreføre en del av disse ringvirkningene, og særlig for å videreføre de ringvirkningene som er knyttet til leverandørindustrien. Aktiviteten i leverandørindustrien er i skrivende stund god, noe som særlig skyldes oljeskattepakken som ble innført i juni 2020 og som flytter store deler av investeringskostnadene over på staten. Denne vil imidlertid gradvis avvikles, ettersom prosjekter må godkjennes før utgangen av 2024 for å bli omfattet av den, og dermed ser ordrebøkene til store verft som Aker Stord og Aker Verdal betydelig mer slunkne ut allerede fra 2026.

Figur 8: Beregnet aktivitet på norske verft. Kilde: Norsk Industri.

Havvind kan ikke erstatte all petroleumsvirksomhet, og vil selvsagt ikke bli «den nye oljen», men utvikling av en bærekraftig, nasjonal havvindindustri, kan likevel føre til:

⁵ Se Menon Economics 2022.

- Bevaring av en betydelig andel av de kanskje 80 000 årsverkene i leverandørindustrien, som er spredd på særlig små lokalsamfunn langs hele vestlandskysten. Om en tar med at hver direkte arbeidsplass genererer minst 1,5 arbeidsplasser i lokalsamfunnet, sikrer leverandørindustrien kanskje så mye som 120 000 arbeidsplasser, og selve eksistensen til en rekke lokalsamfunn.
- Bevaring av en betydelig andel av leverandørindustriens omsetning på 370 milliarder.
- Etersom havvindindustriens eksportandel er om lag 35 %, vil bare en bevaring av leverandørindustrien, kunne tilsi eksportinntekter på nesten 130 milliarder.
- Muligheten for å stabilisere kraftprisene. Dette avhenger selvsagt av politikk, og kostnadene ved havvindutbygginger er foreløpig høye, men det er klart at selv om de viktigste prisimpulsene i det norske kraftmarkedet kommer fra Europa gjennom de nye utenlandskablene⁶, så vil mer kraft inn i det norske kraftmarkedet, kunne bidra til å endre forholdet mellom tilbud og etterspørsel på en måte som gjør at prisen reduseres. En reduksjon i prisene vil dog igjen gjøre utbygging av havvind mindre gunstig, så dette er i denne sammenhengen et tveegget sverd.
- Det som uansett er sikkert, er at all fornybar kraft som fortrenger fossil energi, vil kunne føre til en reduksjon i klimagassutslipp.
- Opprettholdelse av en viktig del av fagbevegelsens kampkraft, gitt at havvind utvikles basert på tariffavtaler og fagorganisering, og ikke innleie og sosial dumping. Det vil bli tilnærmet umulig å opprettholde en sterk fagbevegelse om industrien forvitrer.

⁶ Se Isak Lekve (2023): Hvordan fastsettes de norske strømprisene? Konsekvenser for næringsliv og industri. <https://www.de-facto.no/2023/01/27/hvordan-fastsettes-de-norske-stromprisene-konsekvenser-for-naeringsliv-og-industri/>

Til sist vil vi legge til. Høsten 2021 vant venstresiden det norske stortingsvalget med et rekordsterkt mandat basert på en enorm entusiasme for en *ny politikk*. Det er selvsagt ulike meninger om akkurat hva som ligger i mandatet fra velgerne, men vi tror det er ganske sannsynlig at en Arbeiderparti-ledet regjering som ikke klarer å videreføre egne sosialdemokratiske tradisjoner, og sørge for å sikre norske arbeidsplasser og grønn omstilling vil slite svært med å bli gjenvalgt – og få alvorlig svekket troverdighet i lang tid fremover. Meningsmålingskrisen til både Arbeiderpartiet og Senterpartiet siden valget, tyder i hvert fall på at folk i Norge er svært misfornøyde – faktisk er oppslutningsutviklingen til regjeringen en slags rekord – rekord i raskest forvitrende oppslutning.

Det er med andre ord mye som står på spill. Men skal en lansere riktige tiltak, trenger en også riktig analyse. I neste del av rapporten, vil vi gå gjennom status på utvikling av havvind som ny industri Norge, før vi i siste del forsøker å analysere utfordringene fremover – og gi noen svar på hvordan en kan løse disse.

2. Statusrapport for havvind

Det følgende kapittelet vil fungere som en slags statusgjennomgang som oppsummerer situasjonen i norsk havvindindustri i dag, samt erfaringer fra Hywind Tampen, Trollvind, Sørlige Nordsjø II og Utsira Nord.

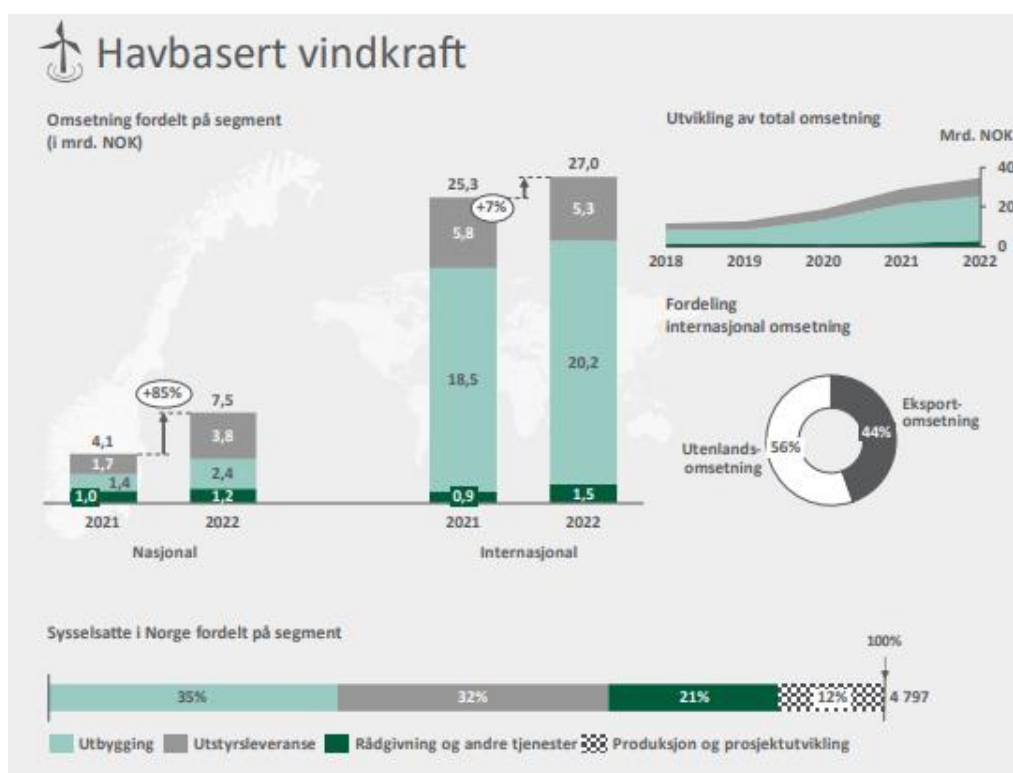
2.1 Omsetning og sysselsetting

Den totale omsetningen innen havvind i 2019 var 11,1 milliarder NOK. Av dette utgjorde den nasjonale omsetningen bare 1,8 milliarder NOK, mens utenlandsomsetningen (omsetning i utenlandske datterselskaper) var 4,0 milliarder NOK og eksportomsetningen 5,3 milliarder NOK. Den relativt beskjedne andelen nasjonal omsetning kan forklares med fraværet av et hjemmemarked for havvind. Totalt antall årsverk i 2019 var 2 431.⁷

I 2022 var den totale omsetningen for havvind økt til 34,5 milliarder NOK, eller altså en tredobling på bare tre år. Den nasjonale omsetningen utgjorde nå 7,5 milliarder NOK (mer enn firedobling), utenlandsomsetningen 15 milliarder NOK (nesten firedobling), mens eksportomsetningen var 12 milliarder NOK (litt mer enn dobling). Dette gjør havvind til den største fornybarnæringen i Norge, målt i omsetning. Totalt antall årsverk i 2022 var 4 797, eller altså nesten en dobling. Av disse jobber 35% med utbygging, 32% med utstyrsleveranse, 21% med rådgivning og andre tjenester, og 12% med produksjon og prosjektutvikling.⁸ Dette gjør havvind til den neste største fornybarnæringen i Norge målt i årsverk, etter vannkraft.

⁷ Se Idar Helle, Isak Lekve, Christian Anton Smedshaug & Roar Eilertsen (2021): Framtidens industri. Ansvar og muligheter. <https://www.de-facto.no/2021/09/21/framtidenes-industri-ansvar-og-muligheter/>

⁸ Se Multiconsults rapport «Kartlegging av de norske baserte næringene for fornybar energi og hydrogen i 2022», for OED. Side 33.

Figur 9: Nøkkeltall for havvind. Kilde: Multiconsult.⁹

2.2 Hywind Tampen

Equinor bygget i 2017 verdens første anlegg for flytende havvind, Hywind Skottland, og fulgte dette opp med verdens største anlegg for flytende havvind, Hywind Tampen. Mye av den økningen i omsætning og sysselsatte vi beskrev ovenfor, skriver seg nettopp til utbyggingen av Hywind Tampen som Equinor utviklet mellom investeringsbeslutning i 2019 og ferdigstillelse sommeren 2023. Dette var og er på grunn av sin størrelse på 88 MW, et nøkkelprosjekt i kommersialiseringen av flytende havvind. Tampen består i dag av 11 vindkraftturbiner som leverer strøm til Snorre- og Gullfaksfeltet, hvor de antas å kunne dekke om lag 35 prosent av det årlige kraftbehovet på plattformene

⁹ Se Multiconsults rapport «Kartlegging av de norske baserte næringene for fornybar energi og hydrogen i 2022», for OED. Side 43.

Snorre A og B og Gullfaks A, B og C (om lag 140 km utenfor norskekysten, litt sør for Florø).¹⁰

Komponentene til prosjektet ble produsert i 2021, og ble designet og produsert av Aker Solutions Stord, før det ble sammenstilt i 2022 og 2023. Selve vindturbinene ble produsert av Siemens Gamesa, før de ble sammenstilt på skrogene på Wergeland base i Gulen, mens kablene kom fra det britiske selskapet JDR Cable System Ltd. Subsea 7 stod for installasjon av de elektriske kablene og oppkobling til plattformene.

Hywind Tampen har utvilsomt gitt en del norske selskaper økt erfaring med og kompetanse på bygging av flytende havvind, noe som inkluderer produksjon av skrog og plattformer, forankringssystemer og vedlikeholdstjenester.

Hywind Tampen ble imidlertid dyrere enn planlagt, og etter en estimert kostnad på 5 milliarder NOK, endte det i stedet rundt 8 milliarder NOK.¹¹ Av dette kommer 2,3 milliarder fra staten via Enova, og 566 millioner fra NOx-fondet.¹² I tillegg kan utbyggerne trekke fra 78% av kostnadene i prosjektet på skatten, siden det er omfattet av petroleumsskattesystemet. Og i tillegg fører kraftproduksjonen på Hywind til at Equinor får redusert CO₂-avgift, og kan eksportere mer gass, så mest sannsynlig er Hywind Tampen en økonomisk gunstig utbygging for Equinor.

2.3 Trollvind

Trollvind var et betydelig større havvind-prosjekt som skulle være på 1000 MW, og som Equinor annonserte sommeren 2022 for å levere kraft til feltene Troll og

¹⁰ <https://www.equinor.com/energy/hywind-tampen>

¹¹ <https://www.tu.no/artikler/norges-pionerprosjekt-innen-flytende-havvind-sprekker-med-44-prosent/537936>

¹² <https://www.equinor.com/news/20230823-hywind-tampen-officially-opened>

Oseberg, samt Kollsnes, det landbaserte prosessanlegget for gass i Øygarden. Dette kom aldri i gang, da det ble kansellert allerede i mai 2023. Kanselleringen skyldtes ifølge pressemeldingen økende kostnader i hele verdikjeden, og Equinor skrev at det var «umulig å realisere prosjektet uten noen form for støtte».

Troll A har vært koblet til land siden 1996, og var slik den første plattformen som fikk kraft fra land. Men i stedet for utbyggingen av Trollvind, vil også Troll B og C få elektrisk kraft gjennom kabler fra land til en estimert kostnad på 8 milliarder, og disse åpnet lørdag 7. september i år, mens Oseberg er planlagt tilsvarende elektrifisering med strøm fra land til en estimert kostnad på 10 milliarder.

Det vi ser av gjennomgangen av Hywind-prosjektene og Trollvind, er at Equinor har fått mindre interesse for havvind, og de leverte heller ikke bud på auksjonen på Sørilige Nordsjø II.

2.4 Auksjon på Sørilige Nordsjø II

Sørilige Nordsjø II ligger helt sør i Nordsjøen, og ble åpnet for havvind i juni 2020 for en kapasitet på 3000 MW. Området ble så lyst ut for konkurranse i mars 2023, og de som ville delta måtte gjennom en prekvalifiseringsordning hvor en rekke kriterier måtte oppfylles. Disse inkluderte «Gjennomføringsevne», «Bærekraft» og «positive lokale ringvirkninger». Imidlertid endret regjeringen prekvalifiseringsordningen 17. oktober 2023 for å overholde ESAs statsstøtteregler på en slik måte at «bærekraft» og «positive lokale ringvirkninger» gikk fra å bli gradert på en skala fra 0 («søker oppfyller ikke minstekravet») til 4 («søker leverer langt over minstekravene. Svaret har utmerkede beskrivelser av alle elementer som etterspørres»), til at søkerne bare måtte oppfylle minimumskravene.¹³

¹³ Se <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/oppdater-utlysning-for-havvind-i-sorlige-nordsjo-ii-og-utsira-nord/id3001301/>

Karakter	Beskrivelse
0	Søker oppfyller ikke minstekravet, eller mangler relevant informasjon. Svaret er inkonsekvent eller urealistisk.
1	Søker oppfyller minstekravene. Svaret beskriver alle elementene som etterspørres, men mangler detaljer og utfyllende beskrivelser av sentrale elementer.
2	Søker oppfyller minstekravene, men ikke så mye mer. Svaret beskriver alle elementene som etterspørres på en tilfredstillende måte.
3	Søker oppfyller minstekravene med god margin. Svaret beskriver alle elementer som etterspørres på en god måte.
4	Søker leverer langt over minstekravene. Svaret har utmerkede beskrivelser av alle elementer som etterspørres.

Figur 10: Karakterskala for prekvalifisering. Kilde: OED.

Av syv søknader for å få delta i auksjonen for å bygge et anlegg på 1500 MW, godkjente departementet 5 av dem, og av dem var det to søkere som deltok videre i auksjonen som til slutt ble vunnet av Ventyr SN II AS, et selskap med blant annet Ikea på eiersiden, den 20. mars 2024. Vinnerbudet i auksjonen kom på 115 øre kWh. Dette er på en tosidig differensialkontrakt, som betyr at staten vil kompensere utbyggerne om kraftprisen er under denne summen, mens operatøren av havvindanlegget vil overlate overskuddet til staten om prisen ligger høyere enn denne summen. Det er også enighet om at den samlede støttesummen ikke kan overstige 23 milliarder.

Kombinasjonen av at en benyttet seg av auksjon samtidig som prekvalifiseringen i liten grad tok hensyn til positive lokale ringvirkninger (bare oppfylle minstekrav), og at auksjonen ble vunnet av et utenlandsk selskap med lite lokal forankring og produksjon, gjør at det er lite trolig at denne utbyggingen vil få større industrielle ringvirkninger for norsk havvindindustri.

2.5 Kvalitative kriterier på Utsira Nord

Utsira Nord er åpnet for 1500 MW, som er delt i tre områder på 500 MW. Regjeringen håper å kunne utlyse og tildele kontrakt for utbygging på Utsira Nord i løpet av 2025. Det er signalisert fra regjeringen at dette prosjektet vil tildeles etter kvalitative kriterier. Kriteriene er:

- Kostnadsnivå (vekting 30%)
- Innovasjon og teknologiutvikling (vekting 20%)
- Gjennomføringsevne (vekting 30%)
- Bærekraft (vekting 10%)

- Positive lokale ringvirkninger (vekting 10%).

Bruken av kvalitative kriterier øker sjansen for at dette vil få industrielle ringvirkninger for norsk havvindindustri. Riktignok er positive lokale ringvirkninger vektet lavt, (10%), men også på bærekraft (10%) og innovasjon og teknologiutvikling (20%) og gjennomføringsevne (30%, hvor blant annet HMS inngår) vil norske selskap sannsynligvis få god score, og det er derfor større sjanse for at et selskap med norsk tilknytning vinner konkurransen. Og uansett vil også utenlandske konsortium måtte ta noe mer hensyn til dette i sine søknader.

I utgangspunktet skulle den kvalitative konkurransen gå slik at de tre beste søkerne alle fikk velge et av de tre områdene, slik at en kom i gang med tre prosjekter på til sammen 1500 MW. Terje Aasland bekreftet imidlertid i Dagens Næringsliv 27. september at støttebeløpet som er satt av til dette, trolig vil gå til bare ett prosjekt, og at denne tildelingen i første omgang dermed vil være på 500 MW. Dette støttebeløpet, er de 35 milliardene NOK som SV fikk forhandlet frem i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett i 2024.

2.6 Strukturelle endringer

En av hovedfordelene med industriell produksjon, er at det fører til massive reduksjoner i enhetskostnad ettersom en skalerer opp produksjonen. Spesielt i den tidlige fasen er disse effektene store. Dette har også skjedd med havvind, for eksempel har Menon beregnet at produksjonsprisen på bunnfast havvind gikk ned med 50 % mellom 2015 og 2020¹⁴, mens ifølge Thelma Consulting ble produksjonskostnadene mellom 2010 og 2021 redusert med 60 %, til en produksjonskostnad over levetiden på 115 øre/kWh i 2021.

¹⁴ Menon-publikasjon 2019/69. Verdiskapingspotensialet knyttet til utviklingen av en norskbasert industri innen flytende havvind. Side 12.

Også for flytende havvind ble kostnadene redusert med om lag 40 % mellom Hywind Scotland og Hywind Tampen i årene mellom 2017 og 2023.¹⁵ En kan forvente ytterligere kostnadsreduksjoner, og Multiconsult anslår eksempelvis at kostnadene reduseres med 13 % ved hver kapasitetsdobling – som altså betyr at det vil være fornuftig å utvikle flere store havvindanlegg for å få prisen raskt ned. NVE har gjort anslag på kostnadsutviklingen, som tilsier at bunnfast havvind vil falle ytterligere med 26 % til 51 øre/kWh i 2030, mens flytende havvind vil falle til 68 øre/kWh. Til sammenligning ligger vannkraft på om lag 40 øre/kWh, og vil ligge stabilt.

Disse anslagene ble imidlertid gjort før prisveksten på en rekke nøkkelkomponenter tok til særlig som en konsekvens av de økte energiprisene etter Ukraina-krigen fra 2022. De to siste årene har dermed produksjonsutgiftene økt kraftig, og Equinor har kalt det den «første lille krise» for havvind.¹⁶ Økningene i energiprisene har sammenfalt med generell inflasjon, utfordringer for forsyningskjeder, økte renter og også økte metallpriser i det internasjonale markedet. Dette har også ført til at flere prosjekter har blitt utsatt eller kansellert, som overnevnte Trollvind. Da Storbritannia i fjor gjennomførte en anbudsrunde for havvind, var det ingen selskaper som la inn bud, og tempoet i utbyggingen i Europa er generelt kraftig redusert.

På den andre siden ser strømpriskrisen ut til å ha etablert et nytt, høyere normalnivå for norske strømpriser. Mens den gjennomsnittlige strømprisen de siste ti årene før krisen var på 33 øre kWh, endte den i Sør-Norge på 76 øre kWh i 2021 og 1,86 kroner kWh i 2022. I 2023 var prisene tilbake til «den nye normalen», og endte i NO1 og NO5 tilbake på 76 øre/kWh, mens NO2 fikk 90 øre/kWh. De Facto har over flere rapporter beskrevet de negative effektene av

¹⁵ Se Isak Lekve (2020): Framtidas Industrinæring. Delrapport 1: Havvind: Side 4.
<https://www.de-facto.no/2021/06/20/gronn-industri-21/>

¹⁶ Se <https://www.dn.no/energi/equinor/havvind/anders-opedal/equinor-sjefen-etter-new-york-smell-havvindindustriens-forste-lille-krise/2-1-1491734>

de høye strømprisene for industrien, men for utbyggingen av havvind gjør de økte prisene tross alt at det blir noe enklere å få til lønnsom utbygging av havvind som leverer kraft til det norske markedet. På den andre siden, vil de enorme svingningene redusere investeringsvilje, så heller ikke for utbygging av havvind er det nye kraftregimet helt rosenrødt.

3. utfordringer og tiltak for å styrke havvindindustrien i Norge

Vi har nå gjennomgått potensial og status for utbygging av havvind i Norge, men før vi foreslår tiltak må vi også gjennomgå noen av utfordringene.

3.1 Prisen er for høy

Som vi skrev i forrige kapittel, så har det skjedd noen strukturelle endringer i markedet, som gjør havvind dyrere enn tidligere. En del av disse endringene er det lite å gjøre med i Norge, men det er verdt å merke seg anslagene for prisreduksjon for større utbygginger. Selv om prisøkningene har ført til en del utsettelse og kanselleringer, så kunne en også snudd på det og sagt at dette gjør det enda mer nødvendig å sørge for større utbygginger, slik at en kan få økt skala og dermed redusere kostnadene.

I forlengelsen av dette kommer også behovet for et hjemmemarked. Da vi skrev rapporten «Havvind» i 2020, var nettopp etablering av et hjemmemarked en sentral anbefaling.¹⁷ Dette burde i første omgang være to anlegg på 500 MW hver, og her har i hvert fall regjeringen lyst ut to områder, og de er også halvveis med tildelingen. Det er helt avgjørende for å få ytterligere redusert prisen, at også den neste tildelingen gjennomføres så fort som mulig, og her har som sagt regjeringen signalisert at det skjer i løpet av 2025. Det bringer oss til neste punkt.

3.2 Tildelingsprosessen går for tregt

En annen anbefaling i rapporten «Havvind» i 2020, var at en måtte formulere en tydelig, tallfestet politisk ambisjon for havvindutbygging, og vi tallfestet denne

¹⁷ Se Isak Lekve (2020): Framtidas Industrinæringer. Delrapport 1: Havvind: Side 4. <https://www.de-facto.no/2021/06/20/gronn-industri-21/>

til 30 000 MW havvind på norsk territorium innen 2040.¹⁸ Her har Arbeiderparti-Senterparti-regjeringen fulgt opp, og i Hurdalsplattformen fra 2021 skrev de først at de ønsker å

«legge til rette for en storstilt satsing på havvind gjennom en ambisiøs nasjonal strategi for havvind som bl.a. inkluderer satsing på norsk leverandørindustri, et godt regelverk og utvikling av nettinfrastruktur på norsk sokkel».

Før de et halvt år senere, den 11. mai 2022 valgte å annonsere nettopp en slik tydelig, tallfestet politisk ambisjon for havvind som interessant nok la seg på nøyaktig på 30 000 MW innen 2040, riktignok ikke på utbygd kapasitet, men på tildelt areal, som selvsagt ikke er helt det samme, men noe mindre ambisiøst. Likevel er dette et ambisiøst og godt mål, og Støre-regjeringen fortjener skryt for å ha mot til å sette et slikt mål. Målet ble fulgt opp i regjeringens «Veikart for grønt industriløft» i juni 2022 hvor de formulerte at

«Norge skal bli en ledende nasjon innenfor havvind, med en industri som utvikler og bygger vindkraftløsninger i toppklasse. Regjeringens ambisjon er å innen 2040 tildele arealer med potensial for 30 GW havvindproduksjon på norsk sokkel.»¹⁹

Og ambisjonen ble også med videre da regjeringen oppdaterte sitt grønne industriløft i 2023. Det som spesielt er verdt å merke seg, er at også regjeringen vektlegger særskilt betydningen for norsk industri.

Å tallfeste en slik ambisjon, er modig nettopp fordi de nå kan måles opp mot de konkrete ambisjonene, og slik bli gjenstand for kritikk, og det er klart at slik situasjonen er nå, så fortjener rosen over ambisiøse mål og begynnende tildelinger, også å ledsages av kritikk over at veien mot egne mål går for tregt. Så langt er det som nevnt tildelt 1500 MW i utlysningen på Sørliche Norsjø II, så

¹⁸ Se Isak Lekve (2020): Framtidas Industrinæringer. Delrapport 1: Havvind: Side 4.
<https://www.de-facto.no/2021/06/20/gronn-industri-21/>

¹⁹ Se <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/veikart-for-gront-industriloft/id2920286/>

om en skal nå egne ambisjoner for 2040, må det fra neste år tildeles 1900 MW årlig. Det betyr i så fall at tempoet i tildelinger må økes kraftig.

Regjeringen håper som nevnt å kunne utlyse og tildele kontrakt for utbygging på Utsira Nord i løpet av 2025, men dette vil altså mest sannsynlig bare gå til ett prosjekt på 500 MW. NVE leverte 25. april 2023 en liste på 20 områder for utbygging av 30 GW havvind innen 2040, men disse områdene må utredes videre. Regjeringen har ambisjoner om å tildele mer i løpet av 2025, men foreløpig er områdene som kan være aktuelle - Sørvest F, Vestavind F og Vestavind B - på konsekvensutredning hos NVE, som skal levere denne i løpet av november. På Sørlige Nordsjø II (som er en del av Sørvest F) kan det imidlertid tildeles ytterligere 1500 MW, men per i dag ligger det ikke subsidiemidler klare til dette.

Denne korte oppsummeringen viser at det altså ikke er noe galt med ambisjonene til dagens regjering, men at tildeling av områder likevel går sakte, noe som selvsagt skyldes saksbehandlingstid, men sannsynligvis også er knyttet til hvor mye en ønsker å garantere i subsidier. De 35 milliardene i støttetak for Utsira Nord, er et direkte resultat av en politisk seier for regjeringens støtteparti SV i revidert nasjonalbudsjett, og det er trolig at regjeringen ser på slike seire som relativt ukompliserte grønne politiske seire som en kan gi SV også i kommende forhandlinger. Når regjeringen 26. september bekreftet at de 35 milliardene blir et støttetak, og bare til ett prosjekt, legger de opp til et spill hvor SV tvinges til å bruke sin forhandlingsmakt også i kommende budsjetter for å få til flere prosjekter (og dermed ikke bruker den på andre ting, som kanskje ville vært mer problematisk politisk for regjeringen). Slik reduseres også tempoet i tildelingsprosessene som et direkte resultat av regjeringens politiske spill.

Det er med andre ord riktig å si at regjeringen ligger bakpå for å oppnå sine egne mål. 2025 er i tillegg et valgår, og om høyresiden vinner, er det trolig at subsidiebruken vil kraftig reduseres, noe som høyst trolig vil føre til at tempoet ytterligere reduseres. Basert på 3.1 og 3.2 anbefaler vi følgende tiltak:

- Tiltak 1: Tempoet i tildelingsprosessene må holdes oppe og helst økes for å få full effekt av skalaeffekter som kan redusere produksjonskostnadene.
- Tiltak 2: Utlysning av nye havvindområder i 2025 må gis raske konsesjonsløp for å sikre oppstart før 2030.
- Tiltak 3: NVE må opprustes slik at de kan konsekvensutrede flere områder raskere.
- Tiltak 4: Det må etableres en solid og forutsigbar finansieringsordning for videre tildeling, som ikke er gjenstand for politisk spill fra regjeringen.

3.3 De store aktørene er bare måtelig interessert

Som vi understreket i kapittel 2, så var Equinor lenge det fremste norske selskapet innen havvind, og selv i dag skryter selskapet av at det produserer nesten 50 % av all kraft fra flytende havvind. Imidlertid er det tydelig at Equinor har fått redusert interesse for havvind. Trollvind er kansellert, og på Sørilige Nordsjø II ble det ikke sendt inn anbud – mens investeringene i olje og gass går som det suser og var i 2023 over 80% av selskapets investeringer.

Fra et mer snevert, kortsiktig, bedriftsøkonomisk perspektiv, er dette logisk siden inntektene fra olje og gass er enorme, og økende med de siste årenes energipriskrise. Dessuten vil en rekke av de rene, kortsiktige, bedriftsøkonomiske fordelene Equinor kunne få av for eksempel Trollvind – som et bedre klimaregnskap i produksjonen av olje og gass på norsk sokkel, redusert CO₂-avgift og muligheten til å selge den gassen som i dag brukes til å gi energi på plattformene – uansett også være tilgjengelig gjennom elektrifiseringen av plattformene ved strøm fra land. Denne løsningen er sannsynligvis billigere for Equinor når ikke staten tar størstedelen av regningen, slik de gjorde på Hywind Tampen. Dette henger dermed sammen neste punkt.

3.4 Regjeringens hovedstrategi for å nå klimamålene er elektrifisering av sokkelen med strøm fra land

Da regjeringen tiltrådte i 2021, valgte den å oppjustere klimamålene til 55% kutt i klimagassutslipp innen 2030, målt i forhold til 1990. Ettersom produksjon av norsk olje og gass utgjør omtrent en firedel av norske klimagassutslipp, er elektrifisering av sokkelen det viktigste grepet for å nå klimamålene. Elektrifiseringen kunne selvsagt også skjedd gjennom havvind, men dette tar lengre tid, og er også noe mer kostbart. Og som understreket i forrige kapittel, er det sannsynligvis mer bedriftsøkonomisk lønnsomt for oljeselskapene å koble seg på fastlandsnettet enn å bygge ut egne havvindanlegg.

Konsekvensene av dette er enorme. For det første innebærer det en overføring av kostnadene ved omstilling fra oljeselskapene, som ikke akkurat mangler penger, til fellesskapet. En sum som utgjør minst 50 milliarder.

Videre vil en elektrifisering av sokkelen med strøm fra land, bidra til en forverring av strømpriskrisen som har ridd Norge som en mare de siste årene, og som setter store deler av norsk fastlandsindustri i fare, særlig kraftforedlende industri, og samtidig slår bena under utviklingen av andre fornybarnæringer som karbonfangst og -lagring, hydrogen og batteriproduksjon.²⁰

For det tredje, så er elektrifisering av sokkelen med strøm fra land den viktigste enkeltårsaken til at Energikommisjonen og de fleste andre aktører understreker behovet for «mer av alt raskere», som jo var tittelen på Energikommisjonens rapport, og som bidrar til et massivt press for å bygge mer vindkraft i norsk natur, og som bidrar til økende press for å overkjøre demokratiske organer, som igjen

²⁰ Se for eksempel Isak Lekve (2023): Farvel til kraftbørsen. <https://www.de-facto.no/2023/11/14/farvel-til-kraftborsen/> eller Isak Lekve (2023): Hvordan fastsettes de norske strømprisene? Konsekvenser for næringsliv og industri. <https://www.de-facto.no/2023/01/27/hvordan-fastsettes-de-norske-stromprisene-konsekvenser-for-naeringsliv-og-industri/>

bygger oppunder mer polarisering i samfunnet, og større misnøye og motstand mot det grønne skiftet.

Og for det fjerde, og mest åpenbart, så fører en slik strategi i seg selv til mindre utbygging av havvind. Basert på 3.2 og 3.3 anbefaler vi derfor følgende tiltak:

- Tiltak 5: Staten må stille krav om at alle offshore petroleumsinstallasjoner skal være utslippsfrie gjennom elektrifisering innen 2035. Denne elektrifiseringen skal skje gjennom utbygging av havvind, hvor strøm fra land bare skal kunne virke som balansekraft når det ikke blåser.
- Tiltak 6: Oljeselskapene bør selv ta en vesentlig del av kostnadene med å bygge havvind for elektrifisering av olje- og gass installasjoner.
- Tiltak 7: Det bør etableres et hurtigspor for utvikling av havvind for å elektrifisere installasjoner i allerede konsesjonsbelagte olje- og gassutvinningsområder.

3.5 Det er svært usikkert hvor store ringvirkningene av dagens tildelingsregime er for norsk industri

Som vi nevnte, så ble oppdraget om å bygge ut 1500MW på Sørliche Nordsjø II vunnet av Ventyr SN II AS. Her ble auksjonsprinsippet brukt, og det var derfor pris som var avgjørende. Riktignok var «positive lokale ringvirkninger» en del av prekvalifiseringen for å legge inn bud, men her var det altså nok å oppfylle minimumskravene for å få legge inn bud – mens selve budprosessen var uavhengig av dette og andre kvalitative krav. Det skal benyttes kvalitative krav på Utsira Nord, og det er trolig at dette vil kunne gi en større andel for norsk industri. Her bør Norge la seg inspirere av andre land, særlig UK hvor allerede den konservative May-regjeringen satt som mål at 60 prosent av innholdet i

havvindkontrakter skal være nasjonale.²¹ Et lignende mål eksisterer ikke i Norge. Basert på dette anbefaler vi følgende tiltak:

- Tiltak 8: Tildelingene fremover må skje ved kvalitative kriterier hvor bærekraftsmål, kvalitet, leveringssikkerhet og lokale ringvirkninger vektet høyt for å sikre at oppdrag går til norsk industri.
- Tiltak 9: For å sikre at en utvikler norsk teknologi og norsk leverandørindustri, skal 60% av verdiskapingen skje i Norge, med hovedvekt på løsningene Norge utvikler.

3.6 Subsidiar er *risky business*

De siste årene har det blitt økende oppmerksomhet rundt grønn industriutvikling, og mens Høyre-regjeringen i hovedsak ville la markedet ordne opp, har Støre-regjeringen benyttet seg av subsidier i stor skala, som vi også har referert gjennom rapporten. Høyresiden har kritisert regjeringen for at dette er sløsing med skattebetalernes penger, og noen ganger har de faktisk fått rett – ikke minst når vi ser på bruken av subsidiemidlene som skulle gå til etablering av en norsk batteriindustri.

Det verste eksempelet på subsidiemisbruk er nok Freyr, som med 200 millioner i statlig støtte, planla 1500 arbeidsplasser i Mo i Rana, i det som har vist seg å være et gigantisk luftslott, hvor det nå står en tom fabrikk til 2,8 milliarder, mens toppledelsen hele tiden har innkassert tosfrede millionhonorarer i lønn og bonuser. Freyr, men også andre eksempler, som hvordan overskuddet fra vindkraft på land i stort monn har endt opp i skatteparadiser, står i grell kontrast til det norske oljeeventyret, som vi refererte konsekvensene av i 1.1. Her har fellesskapet fått enorme gevinster basert på at staten ikke bare la til rette, men også tok aktiv kontroll.

²¹ Se <https://www.gov.uk/government/publications/offshore-wind-sector-deal>

En løsning på denne utfordringen, som også vil bidra til å løse at store, halvstatlige aktører som Equinor bare er måtelig interessert i å utvikle norsk havvind videre, vil være å etablere et eget havvind-selskap etter mønster fra norsk oljeproduksjon. Her kan man igjen la seg inspirere av UK, hvor den nyvalgte Starmer-regjeringen i juni annonserte opprettelsen av et nytt statlig selskap for utvikling av fornybar energi.²²

Sigurd Jorde i Manifest Tankesmie²³ har argumentert godt for hvorfor dette er en fornuftig strategi, og hans argumenter kan oppsummeres med at:

- Staten vil kunne instruere et slikt selskap til å følge en bestemt strategi som samsvarer med politiske mål, som å utvikle industri og kutte utslipp.
- Staten har enorme økonomiske muskler, så det vil i seg selv dempe økonomisk risiko for havvindutviklingen.
- Ved at staten etablerer et eget havvindselskap, vil staten også kunne høste mer av fruktene når industrien blir lønnsom.
- Med et statlig selskap, reduseres sjansen for at subsidiepengene sløses bort på lederlønninger, og det trygger også arbeidsplassene.
- Et statlig selskap vil kunne sikre demokratisk eierskap til teknologien.
- Et statlig selskap vil kunne sikre bærekraftsmål, lokale ringvirkninger og et konstruktivt samspill med den øvrige petroleumsnæringen.

Som Jorde argumenterer videre, vil et slikt statlig selskap kunne ta flere roller. En kan enten se for seg et *Vindoro* – hvor staten blir en passiv eier på samme måte som i Petoro, som har 30% av eierandelene i 36 store oljefelt på norsk sokkel, eller en kan se for seg et mer aktivt statlig eierskap. Det kan i så fall utøves enten gjennom å kjøpe opp den tredjedelen av Equinor som i dag er privat for å ta det av børs, og slik styre det mer direkte. Eller bruke det helstatlige

²² <https://www.gov.uk/government/news/new-great-british-energy-partnership-launched-to-turbocharge-energy-independence>

²³ Se Sigurd Jorde (2023): Kan norsk havvind kollapse? <https://manifestanalyse.no/notat/kan-norsk-havvind-kollapse>

Statkraft, som også har stor kompetanse på fornybar energiutvikling, og også deltok i prekvalifiseringen på Sørlige Nordsjø II. Eller etablere noe helt nytt. Basert på dette, vil vi anbefale:

- Tiltak 10: Staten bør etablere et statlig havvindselskap etter mønster av etableringen av Statoil, som i hvert fall får andeler i lisenser på havvind, men helst også bygges opp til å bli en egen industriell aktør som kan drive utviklingen av havvind fremover, samtidig som profitten kanaliseres tilbake til fellesskapet.

3.7 Veien videre

Å gjennomføre denne listen av tiltak vil kunne bidra til å sikre norsk industri gjennom nødvendig omstilling, men det vil også kunne sikre arbeidsplasser, ny teknologi, eksportinntekter og skatteinntekter i fremtiden, samt bidra til at vi kan fortsette å ha og utvikle en universell velferdsstat basert på styrken til sterke, lokale fagforeninger i industrien. Men det vil kreve noe vi dessverre ikke ser så ofte: *Politisk vilje*.

FLERE RAPPORTER OG NOTATER FRA DE FACTO

På www.de-facto.no kan du laste ned følgende publikasjoner:

RAPPORTER

2024:

1/2024: Einar Thorsrud, demokrati og den norske modellen

2023:

3/2024: Farvel til kraftbørsen. Hvordan sikre stabile kraftpriser og framtiden til norsk industri

2/2023: Ute på byggeplass, på vei inn i en ny tid.

1/2023: Hvordan fastsettes de norske strømprisene? Konsekvenser for næringsliv og industri

2022:

1/2022: Strømpriskrisen. Årsaker og effektive mottiltak.

2021:

8/2021 Framtidens industri. Ansvar og muligheter

7/2021 Kommunal innleie. Kartlegging av innleie fra bemanningsselskaper i kommunene i Vestland fylke.

6/2021: Tillit og medbestemmelse i Staten

5/2021: Hvem skal fikse toget? Om ansvar og organisering av togvedlikeholdet

4/2021: Eksport og eksportmuligheter utenfor EU

3/2021: Avsporing. Drift og vedlikehold på jernbanen skal privatiseres

2/2021: Tillitsreform – mer enn ord

1/2021: Mot ny ACER-strid? Konsekvenser av EUs 4. energipakke

2020:

3/2020: Utfasing av kommersielle fra barnevernet i Oslo

2/2020: Markedet overtar. Konsekvenser av jernbanereformen

1/2020: Finansiering av barnehager. Hvordan sikre at pengene kommer barna til gode?

2019:

1/2019: EUs energiunion, strømprisene og industrien

2018:

5/2018: Hvor ble det av arbeidervernet?

4/2018: Mer makt til Brussel? Forslaget om Den europeiske arbeidsmyndigheten ELA

3/2018: Om foretak i UH-sektoren

2/2018 Bemanningsselskaper i kommunesektoren. Erfaringer med Orange Helse

1/2018: Vi trenger en inkluderende boligpolitikk

NOTATER**2022:**

2/2022: Om pensjonsreformen. Hvordan skape ulikhet

1/2022: Etter Brexit. Utvikling i økonomi, handel og arbeidsinnvandring etter Brexit.

